

POŽADAVKY

NA OBRANU

V našem odborném tisku se v poslední době objevují články zabývající se obranou. Žádný však z nich se dosud nezabýval jejími požadavky. Vzhledem k tomu, že jejich splnění má podle mého názoru velký, ne-li rozhodující význam jak na organizaci, tak i na vedení obrany, považují za účelné se touto problematikou zabývat a to tím spíše, že naše řády a předpisy požadavky na obranu sice vytyčují, ale jejich obsah nerozpracovávají.

Požadavky na obranu jsou vytyčeny především v základním vševojskovém předpise Vševojsk-1-1, čl. 429, který uvádí: „Obrana musí být odolná a aktivní, protijaderná a protitanková, způsobila čelit úderům nepřátelských jaderných zbraní a jiných prostředků hromadného ničení, nepřátelského letectva a dělostřelectva, musí umožňovat odražení hromadných útoků tanků a zničení nepřítele, který se vklíní do obrany, i zamezovat vysazení a činnost vzdušných výsadek.“

V další části tohoto článku je asi na jedné stránce pojednáno o tom, jak se těchto požadavků dosahuje.

Pro operační stupeň vyšla **směrnice generálního štábu - operační správy „Zásady vedení operace“** (k čj. 0010800/19), která v části III, na str. 3 o požadavcích na obranu uvádí: „Obrana musí být aktivní a úporná“. Na celé stránce je pak rozvedeno, jak se toho dosahuje.

Porovnáme-li požadavky na obranu ve Vševojsk-1-1 s Oper. směrnicí, vidíme, že je mezi nimi rozdíl.

Především je patrný **různý počet hlavních požadavků**. U Vševojsk-1-1 jsou čtyři, u operační směrnice jen dva. Tato již neuvádí požadavky, že **obrana má být proti-**

jaderná a protitanková. Nejde zde o nějaký rozpor? Podle mého názoru ne. Je to jen zdůraznění toho, že těžiště splnění těchto požadavků leží na taktickém stupni a do operačního stupně jsou přes taktický stupeň automaticky zahrnuty. Přesto se však ještě určitá opatření, související se splněním těchto dvou požadavků, uskutečňují i na operačním stupni, jak vyplývá i ze způsobu (část 3, str. 3), jak se splnění aktivnosti a úpornosti dosahuje. Lze tedy vyvodit, že požadavky, aby obrana byla protijaderná a protitanková jsou druhotné, poněvadž jsou ve zbývajících dvou obsaženy. K odlišení a zdůraznění významu jednotlivých požadavků na obranu můžeme proto **aktivnost a úpornost či odolnost označit za požadavky základní**.

Ze základních dvou požadavků je v uvedených pramenech jeden — **aktivnost** — naprosto shodný. Z toho lze vcelku jednoznačně vyvodit **prvořadý význam aktivnosti v obraně**. Skutečnost, že na rozdíl od Vševojsk-1-1, čl. 429 uvádí operační směrnice aktivnost na prvním místě, ukazuje na vzrůstající význam aktivnosti s organizačním stupněm. Cím je tedy **organizační stupeň vyšší, tím větší význam má aktivnost před druhým základním po-**

žadavkem obrany — úporností (odolností).

Poslední požadavek na obranu je formulován jinak ve Vševojsk-1-1 a jinak v operační směrnici. V prvním případě se hovoří o **odolnosti obrany** a v druhém **případě o její úpornosti**. Je v obsahu těchto dvou pojmů rozdíl, popřípadě jaký?

Pod termínem **odolnost obrany** Vševojsk-52-1 (Vojenský terminologický slovník) na str. 142 uvádí: „Odolnost obrany je jedním ze základních požadavků na obranu. Odolnosti obrany se dosahuje dovedně organizovaným systémem paleb, zejména protitankových, využitím terénu a jeho ženíjní úpravou, manévrem palbou a jednotkami“.

Z tohoto jednoznačně vyplývá, že protijadernost a protitankovost jsme oprávněně zahrnuli do základních dvou požadavků na obranu. Z filosofického hlediska lze však vyvodit, že **úpornost z odolnosti plně vychází, tuto v sobě zcela zahrnuje a zdůrazňuje především její aktivní stránku, danou palbou a jejím manévrem a manévrem vojsk**. Domnívám se, že zejména na operačním stupni vedle aktivnosti pojem úpornost obrany lépe vystihuje to, co od obrany v soudobých podmínkách především požadujeme, tj. aktivnost.

V souvislosti s aktivní stránkou úpornosti či odolnosti obrany vystupuje i otázka **aktivnosti obrany jako jejího samostatného požadavku**. Vševojsk-52-1, na str. 11 říká: „Aktivnost obrany je schopnost obrany ničit nepřítele všemi druhy paleb, používat manévru živou silou, palebnými prostředky (manévrem palbou a pohybem), zátarasy a provádět protizteče a protiúder. V soudobých podmínkách obrany je hlavním předpokladem aktivnosti obrany včasné zničení nepřítele jadernými údery a zabezpečení vlastních vojsk před účinky zbraní hromadného ničení, zejména jaderných“.

Porovnáním výkladů termínů odolnost a aktivnost obrany podle Vševojsk-52-1 zjistíme, že **tento předpis mezi nimi v podstatě nerozlišuje**. V obou je zdůrazňován význam palby, jejího manévru a manévru vojsky a rovněž využití terénu a jeho ženíjní úprava souvisí se zabezpečením vlastních vojsk před účinky zbraní hromadného ničení.

I když není sporu o tom, že oba základní požadavky na obranu — její úpornost (odolnost) a aktivnost — se spolu vzájemně prolínají a spolu těsně souvisí, přece bude z hlediska vymezení jejich obsahu účelné je **od sebe diferencovat**. Poněvadž to Vševojsk-52-1 nedělá, pokusím se o to sám.

Rozhraní mezi oběma pojmy bude podle mého názoru ve stupni aktivnosti. I úpornost (odolnost) totiž musí v sobě zahrnovat určitou aktivitu. Bude to ta, která umožní a zabezpečí splnit to, co od úpornosti (odolnosti) především požadujeme.

Úpornost je podle mého názoru třeba vidět v tom, že vojska v maximální míře využívají palebných vlastností jednotlivých zbraní a přirozených ochranných vlastností terénu a jeho ženíjní úpravy k tomu, aby způsobila nepříteli, který je v převaze, co největší ztráty a současně, aby byla sama maximálně chráněna před jeho palbami.

Tato činnost je obvykle svazována s udržením určitého prostoru, přesto, že hlavní úsilí vojsk v obraně musí být **zaměřeno především na ničení útočícího nepřítele a ne na udržení terénu**, který k zničení nepřítele jen napomáhá. Do úpornosti bude patřit i dílčí manévry palbou, silami a prostředky, který vojskům k splnění cílů úpornosti obrany napomáhá. V tom vidím tu aktivnost, která v tomto případě vlastně je pomocnou složkou úpornosti.

Aktivností pak rozumíme takový manévry palbou a silami, který má rozhodujícím způsobem změnit dosavadní vývoj situace na příslušném organizačním stupni a jímž při manévru silami bude docházet i k podstatným změnám v původním obranném uskupení vojsk. Při tomto manévru jak silami, tak palbou budeme (zejména pokud jde o prostor) v maximální míře využívat terén, aby účinky manévru byly co nejefektivnější.

Na základě tohoto výkladu pojmů a toho, jak se podle Vševojsk-1-1 a operační směrnice aktivnosti a úpornosti (odolnosti) obrany dosahuje, můžeme **konkretizovat i obsah těchto pojmů**.

Dříve však, než přejdu k rozboru obsahové náplně základních požadavků obrany, chci upozornit, že **jejich splnění napomáhají nebo je přímo zabezpečují:**

— **organizace a vedení nepřetržitěho průzkumu** všeho druhu s důrazem na nepřátelské zbraně hromadného ničení, zejména jaderné prostředky;

— **tvrdé, dovedné, reálné a nepřetržitě velení** vojskům a včas organizovaná a stále udržovaná součinnost;

— **dobrá organizace materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení.**

Tyto faktory ovlivňují jak úpornost (odolnost), tak i aktivnost obrany.

ÚPORNOST (ODOLNOST) OBRANY

Využití jak palebných vlastností zbraní, tak ochranných možností terénu bude do značné míry závislé na čase, který budou mít vojska k dispozici. Čím více času, tím efektivnější budou výsledky. Důraz přitom klademe na maximální účinek jednotlivých zbraní a jejich sladění mezi sebou tak, aby maximum paleb bylo soustředěno na předpokládaném směru nepřátelského hlavního úderu. Sladění paleb jednotlivých zbraní, jejich vzájemné překrytí a zastupitelnost, případný dílčí manévry k převzetí úkolů zbraní vyřazených činností nepřítele vytváří **jednotný palebný systém**. Čím lépe využívají palebných vlastností různých zbraní tím jsou vojska schopnější odrazit nepřátelskou převahu. Palba všech zbraní obránce bude pak ve srovnání s palbami stejných zbraní útočníka daleko účinnější.

Vzhledem k vysoké nasycenosti vojsk pravděpodobného nepřítele tanky musí být v palebném systému položen **hlavní důraz na organizaci protitankové obrany**.

Vedle boje s tanky je třeba do **protitankové obrany zahrnout i boj s nepřátelskými obrněnými transportéry**. Jejich počet v nepřátelských organizačních stupních neustále vzrůstá a již dnes převyšuje i počty tanků. Rozhodující je však to, že obrněné transportéry nejsou dnes jen prostředkem přepravy vojsk, ale v důsledku svého vyzbrojení např. kanóny (Bundeswehr apod.) se stávají účinným bojovým prostředkem.

Do protitankové obrany bude správně zahrnout i boj s částí protitankových zbraní. Budou to ty, které budou postupovat v sestavě nepřátelských tanků a obrněných transportérů v prvním sledu a jejichž úkolem bude ničit přímými palbami především obránce protitankové zbraně a chránit tak vlastní útočící tanky a obrněné transportéry před jejich palbami.

Poněvadž pozemní vojska útočí zpravidla v těsné součinnosti s letectvem a vzdušnými výsady, závisí schopnost obrany odolávat nepřátelskému útoku do značné míry také na tom, aby byla **protivzdušnou a protivýsadkovou**. Jak protivzdušná, tak protivýsadková obrana jsou dnes již všeobecně vžitou a uznávanou součástí obrany.

Podle potřeby paleb (závisí na kapacitě jednotlivých směrů a na tom, kam chceme palbu té které zbraně umístit nebo položit) volíme i palebná postavení a počet jednotlivých palebných prostředků na daném směru. **Tím je dáno do značné míry i rozmístění vojsk**.

Při rozmísťování vojsk maximálně využíváme ochranných vlastností terénu k zapuštění sestavy vojsk do země, popřípadě ochranné vlastnosti terénu ještě dále zvyšujeme ženijní úpravou, včetně zátarasů. Kde terén využití ochranných vlastností neumožňuje a vzhledem k organizaci palebného systému je žádoucí palebný prostředek v něm umístit, musíme daný prostor ženijně upravit.

Správné rozmístění zbraní a vojsk na jednotlivých směrech (podle jejich kapacity) a s přihlédnutím k ochranným vlastnostem terénu vytváří předpoklady **vtipně a nešablonovitě organizovat obranu**.

Ochranné vlastnosti terénu a jeho ženijní úprava chrání podle své kvality různým stupněm vojska před nepřátelskými palebnými prostředky.

Odolnost a tím i ochrana vojsk před účinky zbraní hromadného ničení se dosahuje kromě jiného také rozptýlením vojsk. Při rozptýlení vojsk jsou mezi jednotlivými organizačními celky různé velké mezery (podle možností, zejména palebných, příslušného organizačního stupně a podle terénu). To dává možnost nepříteli, aby využil těchto mezer, popřípadě mezer vytvořených v obránčově sestavě jadernými údery, k proniknutí do boku a týlu jednotlivých částí obranné sestavy vojsk. Proto bránící vojska musí **být schopna uskutečnit manévry palbou, silami a prostředky k přehrazení směrů postupu nepřítele a též bojovat v obklíčení**.

Úspěšné vedení boje v obklíčení je možné jen při **kruhové obraně**. Čím silnější a houževnatější odpor budou tato vojska klást, tím větší síly nepřítele budou na sebe vázat bojem. Nepřítel tak bude nucen k dřívějšímu (proti svému původnímu zámyslu) zasazování svých druhých sledů k boji o vyřazení v obklíčení se bránících vojsk. Tím bude mít nedostatek sil k rozvíjení útoku do hloubky a iniciativa bude postupně přecházet na stranu obránce.

Podmínky pro kruhovou obranu si musí vytvářet každý bránící se organizační stupeň sám a také nadřazený. Jejich základ můžeme vidět ve

— splánování potřebného manévru silami a prostředky k zaujetí kruhové obrany a v jeho skloubení s ženijními zátarasy všeho druhu;

— schopnosti obklíčení vojsk vést překvapivě a silné údery v různých směrech; k tomu si musí velitel ponechat potřebné síly a prostředky v záloze;

— manévru palbou, zejména jadernými údery, silami a prostředky nadřazeného

(protizteče a protiúderu) s cílem v případě potřeby a v souhlase s celkovým zámyslem obrany pomoci jednotkám, útvarům a svazkům vést boj v obklíčení nebo z něho vyjít;

— plánování a použití vrtulníků a letounů k přísunu a odsunu vojsk i materiálu z obklíčeného prostoru;

— vysokém morálně politickém stavu vojsk, schopných bojovat i v obklíčení.

Závěrem této části chci shrnout, že úpornost (odolnost) obrany je svázána s udržením určitého prostoru a zahrnuje:

— organizaci palebného systému, vycházejícího z kapacity jednotlivých směrů a vlastností jednotlivých palebných prostředků,

— organizaci protitankové, protivzdušné a protivýsadkové obrany,

— využití ochranných vlastností terénu a jeho ženíjní úpravy k vtipnému a nešablonovitému organizování obrany a k zvýšení OPZHN vojsk, jejich zapuštěním do země,

— rozptýlení vojsk a další opatření, stanovená Vševojsk-1-1, čl. 106 a zvyšující OPZHN vojsk, včetně změn jejich prostorů rozmístění,

— dílčí manévry palbou, silami a prostředky k přehrazení směrů nepřátelského postupu a k úhradě nepřitelem zničených palebných prostředků,

— houževnatou a kruhovou obranu důležitých (klíčových) prostorů.

AKTIVNOST OBRANY

Základem aktivity obrany je manévry palbou, silami a prostředky.

Na rozdíl od palebného systému bude podle mého názoru **manévry palbou vytvářet z hlediska příslušného organizačního stupně v daném prostoru a čase převahu palby k způsobení rozhodných ztrát nepříteli, k narušení tak jeho zámyslu a tím povede i k zásadní změně v dosavadním vývoji situace.** Současně tak mohou být vytvořeny podmínky k získání převahy v silách v daném prostoru a čase. Brání se vojska mohou k **dokončení ničivých účinků palby** nebo alespoň k jejich dalšímu zvýšení uskutečnit podle potřeby a v souladu se zámyslem příslušného velitele i **úspěšný manévry silami.**

Manévry palbou v obraně je vedle manévru silami hlavním prostředkem k vyjádření úsilí v obraně a spočívá v

— úderech jadernými prostředky a letectvem na dalekých přístupech,

— uskutečnění protipřipravy,

— získání palebné převahy nad útočícím nepřitelem v hloubce obrany.

Na splnění požadavků operační směrnice GŠ/OS (viz část 3, str. 4), že úspěch v obranné operaci je třeba zabezpečovat dříve, než nepřítel vyrazí k útoku, mají rozhodující vliv úderu na nepříteli na dalekých přístupech a protipřipravy.

Za úderu na dalekých přístupech při útoku z chodu, který označujeme za typický, považují úderu na jeho vojska do zaujetí prostoru soustředění (viz Zprav-51-89, str. 168), který odpovídá v podstatě našemu vyčkávacímu prostoru (viz Vševojsk-1-1, čl. 232 a 233), vzdáleném 40 km i více.

Vzhledem k této vzdálenosti a možnosti působit na ni svými palebnými prostředky může úderu na dalekých přístupech vést minimálně vševojsková armáda

svou raketovou brigádou. Poněvadž i přes mohutný účinek jednotlivých úderů je třeba k dosažení žádoucího účinku na přibližující se nepřátelská vojska používat nejméně skupinových úderů, **bude organizátorem úderů na dalekých přístupech nejméně front.**

V době, kdy nepřátelská vojska budou na přesunu do prostoru soustředění k útoku z chodu, nebude totiž ještě zřejmý záměr nepříteli, zejména pravděpodobný směr jeho hlavního úderu. To tedy znamená, že nebude ani jasné, která armáda bude nucena (v případě, že nebude dostatek sil k zničení nepříteli ve střítném sražení) ničit nepříteli přechodem do obrany. Za této situace je tedy **nereálné, aby úderu na dalekých přístupech organizovala vševojsková armáda.**

Požadavek, aby úderu na dalekých přístupech organizoval front, podtrhuje i skutečnost, že **těchto úderů se spolu s raketovými prostředky účastňuje i letectvo**, a to je organickou součástí teprve frontu.

Vševojskové armády se na úderech na dalekých přístupech zúčastní na rozkaz velitele frontu jednotlivými úderu armádní raketové brigády a výjimečně i úderu přiděleného stíhacího bombardovacího letectva. Budou používat jak jaderné a chemické, tak letecko také tříštivotravivé a zápalné náplně. **Cíle a druh náplní jim určí front.**

Cílem úderů na dalekých přístupech bude působit nepříteli ztráty, vyčerpávat ho (zejména jsou k tomu vhodné pozemní jaderné a chemické úderu) a získávat čas k organizaci a budování obrany. Při správném využití terénu (úderu např. na osy v horském a zalesněném terénu, na prostory přechodů přes vodní toky, na

důležité komunikační uzly apod.) lze dosáhnout značných úspěchů.

Připravuje-li nepřítel útok silami v dotyku, pak tyto údery půjdou na svazky přisunované z hloubky. Proti silám v dotyku organizujeme protipřípravu, která bude většinou splývat s palbami k udržení předního okraje obrany.

Velmi důležitou součástí soudobé obrany je **protipříprava**. Její význam je dán mimo jiné také tím, že **nejlépe umožňuje hromadné a centralizované použití jaderných zbraní bez omezení velikosti náplně.** To po sjednání dotyku není v plném rozsahu možné.

Údery v protipřípravě (počítáme, že v ní použijeme v průměru 40 % jaderných náplní určených k obraně — podle mého názoru bude snaha toto procento ještě zvyšovat) mají způsobit nepříteli takové ztráty, které mohou podstatně narušit jeho zámysl, zejména změnit dobu zahájení útoku, dobu a prostory zasazení druhých sledů a především zničit (ne-li všechny) část nosičů jaderných zbraní a míst velení.

To všechno vytvoří výhodné podmínky k úspěšnému vedení obrany. V některých případech **může být protipříprava dokonce jediným obdobím obrany,** po němž může následovat přechod do útoku.

Podrobně o protipřípravě jsem psal v PT VM 2/67.

Význam úderů na dalekých přístupech a protipřípravy podtrhuje to, že **nepřítel bude chtít rozhodnout sražení přisunem čerstvých svazků z hloubky.** Je to dáno tím, že vojska NATO jednak mají své síly dislokovány na území jednotlivých členských států a jednak značný počet svazků budou stavět teprve po vyhlášení mobilizace. **Úkolem těchto svazků bude zvrátit celkový poměr sil na frontě, zmocnit se iniciativy a přejít do útoku.**

Manévru palbou k získání palebné převahy nad útočícím nepřítelem je možné dosáhnout soustředěním palby většího množství palebných prostředků, zejména nosičů jaderného napadení, v daném prostoru a čase. Na jeho zabezpečení **se musí podílet více organizačních stupňů** (např. palebné prostředky pluků a divize nebo divizí a armády apod.).

Vzhledem k tomu, že palebnou převahu bude třeba získat na určitém prostoru, jsem toho názoru, že **nejmenším organizačním stupněm, který ji může uskutečnit, je divize.** Výjimečně a i to s pomocí divize může velmi omezené převahy dosáhnout pluk.

S manévrem palbou bezprostředně souvisí manévr silami a prostředky. Jeho cí-

lem je vytvořit podmínky k použití jednotlivých palebných prostředků vůbec, nebo k jejich nejlepšímu využití (manévr z podružných směrů) a dále zvýšit ničivý účinek palebných prostředků, popřípadě dokončit zničení palbou rozbitých vojsk nepřítel.

Manévr silami k využití palebných úderů na útočícího nepřítele uskuteční vojska obránce tehdy, budou-li k tomu reálné podmínky. Těch dosáhneme po palebných úderech, kdy má obránce v daném prostoru palebnou převahu nad nepřítelem a poměr sil je alespoň vyrovnán. Navíc nepřítel je palebnými údery dezorientován a dezorganizován. Vojska obránce, chtějí-li mít úspěch, musí na rozbitého nepřítele udeřit dříve, než se mu podaří obnovit bojeschopnost.

V souvislosti s protipřípravou půjde o úder před přední okraj, o němž jsem podrobně psal v PT VM 3/67.

Manévr palbou k získání palebné převahy nad útočícím nepřítelem v průběhu obrany (za boje v hloubce) je nedílnou součástí protiztečů a protiúderů. Tato problematika byla již na stránkách našeho vojenského odborného tisku publikována a nebudu se jí zabývat.

Zbývá tedy **rozebrat možnost využít k manévru silami údery na dalekých přístupech.** Vzhledem k vzdálenosti úderů 100 a více km **bude nemožné využít jich dříve, než se nepříteli podaří obnovit bojeschopnost** (jen přesun vojsk do sjednání dotyku s rozbitými silami přisunujícího se nepřítele by vyžadoval nejméně 5 hod. času, nepočítaje v to odpor nepřítele v dotyku). Je zde však možná určitá výjimka.

Při masovém a efektivním použití palebných úderů, **když přisunovanému nepříteli budou způsobeny velké ztráty** (nepřítel nebude schopen organizované činnosti) **a bude zcela dezorientován** (bude rozbit i jeho systém velení), **mohou být k využití ničivých účinků úderů na dalekých přístupech a k jejich dalšímu zvýšení použity vzdušné výsadky.**

V takovém případě na základě reálného předpovídání nepřátelských zpráv a a v souladu s vlastním zámyslem je **třeba vzdušný výsadek předem splánovat a připravit.** Bude to záležitost toho, kdo údery na dalekých přístupech organizuje, tzn. frontu.

Použití výsadku bude záviset na výsledcích podrobného průzkumu těsně po palebných úderech. Výsadek musí v té době již být v pohotovosti k okamžitému odletu (nasednout v letounech či vrtulnících). V případě, že nebude palebnými

úderu dosaženo žádoucích výsledků, výsadek se neuskuteční.

Cílem vzdušného výsadku v tomto případě může být využit výhodných terénních podmínek a ztrát nepřítele po palebných, zejména jaderných úderech a buď zdržet nepřítele a získat tak zejména čas k organizaci obrany hlavními silami příslušné vševojskové armády, nebo zmařit nepříteli zahájení útoku vůbec. V druhém případě půjde o vytvoření podmínek k postupnému ničení nepřítele (nejdříve síly v dotyku a pak přisunované).

Po splnění stanoveného úkolu může být výsadku podle jeho síly použito **buď**

k udržení určitého prostoru, důležitého pro další rozvíjení útoku našimi hlavními silami, **nebo může vést v určeném prostoru záškodnickou činnost** do příchodu sil, které přešly do útoku. Někdy může být alespoň část výsadku odsunuta letecky zpět.

Chci znovu zdůraznit, že **použití vzdušného výsadku v součinnosti s úderu na nepřítele na dalekých přístupech bude skutečně výjimkou**. I když jde spíše o teoretickou úvahu, je možné, že v ojedinělých případech a za příznivé situace může dojít i k její realizaci.

Úvahy ukazují, že **úpornost (odolnost) a aktivnost obrany se vzájemně prolínají a doplňují**. Přesto, že význam obou je velký, přece jen za **rozhodující požadavek obrany považujeme její aktivnost**. Je to dáno tím, že aktivnost rozhodným způsobem přispívá k splnění vrcholné části cíle každé obrany, kterou je přechod do útoku.